

materia inveniemus; nam si quid aliud assignari solet, vel non est proprietas, sed essentia, ut esse *potentiam ad formam*; vel non est proprietas positiva, sed quæ per negationem declarat eandem essentiam, ut esse *in-generabilem et incorruptibilem*, esse *de se in-formem*, et *aliquo modo incognoscibilem*, *carere vi activa*, et similes. Vel denique solum per metaphoram explicat eandem essentialem capacitatem materiæ, ut *habere appetitum ad formam*. At vero quantitas est vera et realis proprietas propriam habens entitatem (de qua infra suo loco dicemus), naturaliter ac necessario conjunctam cum entitate materiæ. Estque illi valde proportionata, nam est aptissima ad recipiendum et patiendum, et ex se non est ordinata ad aliquid agendum. Statim vero se offerunt hoc loco quæstiones graves, scilicet, an quantitas ita sit proprietas materiæ, ut sit illi cœva, et an ab illa dimanet, vel mediante forma, et an in illa immediate subjectetur, vel in toto composito; sed hæc quæstiones non sunt necessariæ ad præsentem disputationem, et in sequenti habebunt commodiorem locum.

46. *Dubiolum. — Responsio.* — Solum potest in hac assertionem dubitari, si quantitas et materia sese consequuntur, quomodo, variata ratione materiæ, non variatur ratio quantitatis; diximus enim materiam incorruptibilem corporum esse distinctam a materia corruptibilem; nemo autem dicet quantitates esse diversarum rationum. Quod si dicatur quantitatem consequi materiam ut sic, secundum genericam rationem suam, restabit inquirendum quæ proprietas consequatur hanc, quæ vero illam materiam, quatenus talis est, vel quomodo ad rationem genericam materiæ sequatur specifica proprietas, et tamen ad specificas rationes materiæ nulla proprietas consequatur. Ad hoc vero dicendum est breviter nullum esse inconveniens quod duæ naturæ seu materiæ specie distinctæ, quatenus inter se sunt aliquo modo similes, habeant proprietatem communem, id enim frequens est etiam in formis et substantiis completis. Nam sicut duæ causæ specie distinctæ, possunt habere effectum ejusdem rationis, quia possunt habere virtutem communem, vel formalem, vel eminentem, ita duæ materiæ possunt habere proprietatem communem propter convenientiam in aliqua conditione naturæ, quamvis non convenientiam simpliciter in tota essentia. Omnes enim materiæ habent integralium partium extensionem et compositio-

nem, et in ea sunt omnino similes, et secundum eam rationem convenit illis proprietas; habent vero ulterius, quod sint potentiæ ad formam, et secundum hanc rationem differunt per diversam habitudinem ad formam. Et secundum hanc specificam rationem et distinctionem, verum est non habere unam materiam, aliquam peculiarem proprietatem accidentalem, distinctam a quantitate vel a proprietatibus alterius materiæ. Neque hoc est inconveniens, quia materia, cum sit pura potentia, non indiget aliis proprietatibus vel facultatibus.

Argumentorum solutiones.

17. *Locus Augustini exponitur. — Damascenus explicatur. — Boetius exponitur.* — Ad argumenta alterius sententiæ respondetur, Aristotelem, cum ait omnia, quæ moventur, habere materiam, loqui de motu physico, in quo una pars mobilis prius pertransit spatium, quam alia. Commentator autem et Avicenna procedunt in eo errore, quod intelligentiæ omnes sunt entia necessaria et æterna. Ad Augustinum imprimis opus illud de Mirabilibus sacræ Scripturæ incerti est auctoris; deinde D. Thomas, q. unica de Spiritualibus. creat., art. 1, ad 4, explicat Augustinum non loqui de materia proprie, ut est pars essentiæ, nec de informitate substantiali, sed de materia, ut dicit quæcumque substantiam, vel subjectum accidentaliter informe. Unde per materiam informem in intellectu naturali natura nihil aliud intelligit quam ipsam naturam intellectualem nondum illuminatam a Verbo. Vel fortasse auctor illius libri existimavit Angelos esse corporeos. Atque hoc modo respondet Capreolus, in 2, d. 3, q. 1, ad alium locum Augustini ex libris Confessionum, eam expositionem esse juxta opinionem Platonis, existimantis Angelos esse corporeos; præsertim quia Augustinus non approbat, sed refert tantum illam expositionem. Damascenus autem aperte sentit Angelos esse immateriales, quamvis comparatione Dei eos appellet crassos ac materiales, non quia materia constant, sed quia aliquo modo sunt compositi et potentiales. Ita fere divus Thomas, q. 50, a. 1, ad primum. Boetius autem, in priori loco, vel existimavit Angelos esse materiales, vel loquitur late de materia et forma, prout interdum dicuntur de quacunque potentia et actu, sive sint genus et differentia. sive essentia et esse. In posteriori autem loco, vel loquitur de forma

pura, quæ sit purus actus, ut exponit Capreolus, vel loquitur secundum præcisionem formalem, quod forma ut forma non recipit accidentia, sed quatenus aliquid participat de conditionibus materiæ, seu de potentialitate.

18. Et ex his ultimis verbis fere responsum est ad rationem illius sententiæ; negatur enim esse impossibilem substantiam creatam non compositam ex vera materia. Ad primam probationem respondetur, falsum esse omnem substantiam creatam posse non esse per intrinsecam potentiam passivam, quæ convenit rebus ratione materiæ, subjectæ privationi; si vero sit sermo de potentia ad non esse per solam denominationem extrinsecam a causa efficiente, illa non requirit materiam. Ad aliam probationem respondetur, eandem rem viventem posse seipsam movere accidentaliter, vel in actum reducere, quia ad hoc esse potest per suam substantiam in actu eminenti seu virtuali, et in potentia formali, ut supra, confirmando veritatem, declaratum est, et tractando de causa efficiente latius dicemus.

19. Ad ultimam probationem jam declaratum est, unde repugnet dari substantiam incorpoream, et puram potentiam in genere substantiæ, scilicet, ex eminentia illius gradus et ordinis; et ideo non est simile de potentia ad formas accidentales, quia substantia, quæ sit simpliciter in actu, potest esse in potentia ad accidentia; quæ non est potentia ad esse simpliciter, sed secundum quid. Est denique diversa ratio formæ et materiæ, nam forma, cum sit actus, merito reperiri potest in gradu incorporeo, itemque gradus corporeus potest participare actualitatem formæ substantialis, quia non est ille ordo adeo imperfectus, quin intra illum reperiat ens simpliciter in actu per formam constitutum; e contrario vero materia propter suam imperfectionem non potest elevari ad gradum incorporeum.

DISPUTATIO XIV.

DE CAUSA MATERIALI ACCIDENTIUM.

Explicata causalitate materiali in prima radice et causa illius generis, facile est eam applicare ad omnia subjecta quæ hujusmodi genus causalitatis exercent circa accidentia; nam circa substantiam sola materia prima veram ac propriam causalitatem materialem

habet; quia, licet partes integrantes vel dispositiones soleant ad hoc genus causæ revocari, id solum est per quamdam reductionem, non per proprietatem. Igitur de materiali causa accidentium, primum videbimus a sit, et qualis, et respectu quorum accidentium. Deinde quibus rebus conveniat.

SECTIO I.

Utrum detur vera causa materialis accidentium

1. Dupliciter de accidentibus loqui possumus: uno modo in abstracto, seu de sola forma accidentali; alio modo in concreto, seu de composito ex tali forma et subjecto. Et juxta hanc duplicem considerationem dupliciter potest quæri causa materialis accidentis, scilicet, vel componens ipsum, vel sustentans ipsum aut unionem ipsius.

Materialis accidentium causa datur.

2. Primo ergo in genere certum est, dari causam materialem accidentium. Hoc patet primo ex Aristotele, 12 Metaphys., text. 13, ubi, resolvens quæstionem quam lib. 3, text. 15, proposuerat, dicit omnium generum eadem esse principia secundum proportionem; nam (ut Commentator exponit), licet alia sit potentia ad esse substantiale, et alia ad esse accidentale, tamen proportionaliter conveniunt in ratione causæ materialis. Unde hæc causalitas eadem via et proportionem demonstratur, qua causalitas materiæ primæ; imo, tanquam nobis notior, prius cognita est, et per proportionem ad illam, ventum est in cognitionem materiæ primæ, ut supra vidimus. Experimur enim in eodem subjecto mutationem fieri ab uno accidente in aliud, ut a calido in frigidum; ex quo intelligimus dari subjectum, quod utriusque accidenti subest, et illud appellamus causam materialem accidentis. Nam revera est causa, quandoquidem ab illo dependet accidens; et quatenus subjectum est, non participat aliud causalitatis genus, ut per se constat, et magis patebit ex dicendis. Deinde, quia non in omnibus accidentibus fit hæc transmutatio, addenda est ratio universalis, quæ ex natura entitatis accidentalis sumenda est; entitas enim accidentalis in se subsistere non potest, sed indiget subjecto, in quo sustentetur; et ideo indiget causa materiali tanquam necessaria ex natura rei, ut esse possit. Quæ ratio probat non solum dari posse causam materialem accidentium, sed etiam omnia accidentia natura sua necessario vo-

stulare hanc causam; quia *accidentis esse est inesse*, ut postea suo loco declarabimus; in ipsa autem ratione inhærendi includitur subiectum et consequenter materialis causa.

3. *Notandum inier substantiam et accidens discrimen.* — Ex quo colligitur differentia inter substantiam et accidens, quod substantia etiam creata non requirit in universum materialem causam, ut supra ostensum est, accidens vero omne illam requirit. Et ratio est, quia ratio substantiæ aut formæ creatæ ex hac præcisa et communi ratione non requirit materiam, cum ex vi illarum rationum non repugnet esse rem subsistentem et simplicem, sed requiritur ex peculiari ratione talis substantiæ, nimirum corporeæ, vel talis formæ, scilicet materialis. At vero accidens ex præcisa et communi ratione accidentis postulat materialem causam, quia dicit entitatem ita diminutam, ut natura sua sit inepta ad subsistendum, ac proinde indigentem aliquo subiecto sustentante. Quo fit ut hæc causalitas materialis etiam ad incorporalia se extendat, nam etiam spiritualia accidentia indigent materiali causa, extenso nomine *materialis*, ultra id a quo sumptum est. Materia enim proprie et in rigore appellata est materia corporea, et ab ea denominatio *materialis* sumpta est; inde tamen extenditur ad omnem causam, quæ rationem causandi eandem seu proportionalem habet, etiamsi secundum entitatem suam spiritualis sit, et incorporea; atque hoc modo accidentia, spiritualia, licet in se sint indivisibilia, et incapacia extensionis quantitativæ, nihilominus causam materialem habent. Quin potius, juxta principia divinæ Theologiæ, etiam supernaturalia accidentia indigent materiali causa, nam quantumvis sint entia perfectissimi ordinis, tamen, hoc ipso quod accidentia sunt, indigent subiecto, quo fulciantur. Advertendum est tamen ultimo, in hac conclusione sermonem esse de propria entitate accidentali, nam modus accidentalis, qui ex se non habet propriam entitatem, sed intrinsece identificatur alicui accidentali entitati, cujus est modus, non semper habet propriam materialem causam, sed illi sufficit ipsa entitas, quam proxime modificat, sive illi conjungatur ut subiecto, sive alio modo, quod in particulari declarari non potest, nisi explicando varia genera horum modorum accidentalium, quod in discursu hujus materiæ præstabimus. Et ideo omitto speciales difficultates, quæ occurrebant de relatione ut re-

latio est, et de actione transeunte ut sic, et de loco, vel aliis formis extrinsece denominantibus, nam in propriis locis commodius tractabuntur.

Accidens in concreto componitur ex materia, non in abstracto.

4. Dico secundo: entitas accidentalis in abstracto sumpta non habet causam materialem, ex qua intrinsece componatur, sed hoc modo datur causa materialis accidentis in concreto, seu compositi accidentalis. Hanc conclusionem, præsertim quoad priorem partem, ponunt Soncinas, 12 Metaph., quæst. 26, et Javell., quæst. 8, et significant aliquos⁴ sensisse oppositum propter Aristotelem ibi text. 26 dicentem, in omni genere dari propriam potentiam et actum. Conclusio tamen est certissima, loquendo de propria et reali materia, quin tota entitas accidentalis est quædam forma; non ergo indiget compositione intrinseca et reali ex propria materia et forma. Antecedens declaratur, quia tota entitas accidentalis est in subiecto tanquam forma; unde qui in accidente fungunt dictam compositionem ex materia, necesse est fateantur illam partem, quam materiam appellant alterius partis formalis, respectu subiecti esse actum et formam saltem partialem. Hinc vero probatur prima consequentia, quia forma, ut forma, non postulat compositionem ex potentia et actu realiter distinctis, ut in substantialibus constat, et in speciali de anima rationali superius probatum est. Neque in accidentali forma excogitari potest propria ratio, ob quam illam compositionem requirat: nam, licet talis forma constet genere et differentia, quæ per modum materiæ et formæ metaphysice comparatur, tamen neque in re distinguuntur, nec per se requirunt principia seu fundamenta realiter distincta, ut in superioribus probatum est. Nec vero hæc formæ accidentales propter suam imperfectionem postulant illam compositionem ex potentia et actu realiter distinctis, quia res imperfecta, si sit partialis et incompleta, aut forma alterius, potest esse realiter simplex, imo et indivisibilis, ut punctus, nam simplicitas non semper importat aut requirit magnam perfectionem, sed tunc solum est signum majoris perfectionis, quando cætera sunt paria: ergo nulla probabilis ratio excogitari potest ad tribuendum accidentibus hanc compositionem.

⁴ Jandun., 8 Metaph., q. 8.

gitari potest ad tribuendum accidentibus hanc compositionem.

5. Adde præterea, intelligi non posse qualis sit illa materia, ex qua intrinsece componatur forma accidentalis; nam vel est talis ut eadem numero successive sit sub diversis formis accidentalibus, vel semper transmutatur seu perit cum ipsa forma. Primum dici non potest, alias non solum ex calido fieret frigidum, sed etiam ex calore frigus, et ex amore odium, et sic de aliis, quod est aperte falsum. Item, quia calor activus est secundum totam entitatem suam; ergo introducit in subiecto calorem secundum totam entitatem ejus, quantum ad illum gradum quem introducit; ergo expellit oppositum gradum frigoris similiter quoad totam entitatem ejus; non ergo expellit tantum partem formalem a materiali, ut in hanc introducat aliam partem formalem oppositam, sed simpliciter expellit totam formam, vel totum gradum contrarium, ut suum introducat. Sicut in mutatione pure privata, ut, verbi gratia, in desitione luminis, non perit pars formalis luminis, et manet potentialis, sed absolute totum lumen. Si autem transmutatio accidentis semper fit in tota entitate formæ; ergo illa materia, ex qua funguntur accidentia constare, nihil deservit ad transmutationes accidentium, neque etiam deservit ut informet substantiam; nam ratio materiæ ex se potius impedit informationem, quia materia ut sic non est actus actuans, ut supra diximus. Item non deservit ad actionem; quin potius impedire potest ne forma secundum se totam sit activa, nam materia secundum se non est activa; cum ergo multæ formæ accidentales sint activæ secundum totam suam entitatem, non constant intrinsece materia et forma. Tandem si accidens ita constat materia et forma, etiam forma ipsius accidentis constabit materia et forma. Atque ita procedetur in infinitum; si ergo in aliqua sistendum est, ut revera est, sistamus in prima, quæ sit ipsum accidens, quod est tantum forma, cujus materia est subiectum quod informat. Prima sequela patet, quia non est major ratio de una forma quam de alia, quia utraque est entitas imperfecta et incompleta et forma alterius, et in utraque concipi potest ratio generica et specifica; est ergo eadem ratio.

6. Et ex his facile patet altera pars conclusionis, quia compositum accidentale intrinsece constat ex subiecto et accidente, et in ea compositione accidens habet rationem

formæ; ergo subiectum habet rationem materialis causæ. Unde fit causalitatem hanc respectu compositi eadem proportionem explicandam esse in his compositis accidentalibus, qua in substantialibus illam declaravimus. Ipsum enim compositum est effectus talis causæ, cum ex illa constet, et ab illa pendeat. Ratio vero seu principium causandi est prima potentia, vel entitas per quam subiectum recipit accidens, de qua potentia et entitate in sequentibus sectionibus expresso dicemus. Causalitas vero in re non est aliud quam unio accidentalis formæ ad subiectum, nam ea mediante fit ut ex subiecto et accidente unum compositum coalescat. Loquimur enim de composito et causalitate ejus in facto esse; nam de causalitate in fieri statim dicitur. Neque oportet in subiecto accidentis fingere distinctum modum unionis præter ipsum accidens ut unitum subiecto, quia, cum accidens fit in subiecto, non fiunt in ipso subiecto duæ mutationes, una per informationem accidentis, alia per peculiarem modum unionis identificatum ipsi subiecto; et propter alias rationes supra factas, quæ hic eandem vel majorem vim habent. Atque ita patet tota hæc causalitas respectu accidentalis compositi.

7. *Occurritur objectioni.* — Dices: hoc compositum accidentale est unum per accidens; ergo respectu illius non potest intercedere vera causalitas materialis. Alias omne compositum per accidens consurgeret ex hujusmodi causalitate; quod patet esse falsum in acervo lapidum, vel etiam in domo, quatenus constat fundamento, parietibus et tecto. Respondetur ex supra dictis de unitate, in entibus, quæ sunt unum per accidens, esse latitudinem, et quædam habere majorem unitatem quam alia. Compositum ergo ex subiecto et accidente, est unum per accidens, quia constat ex rebus diversorum prædicamentorum, et ex actu et potentia, non per se ordinatis, sed accidentaliter. Nihilominus tamen illa unitas, quam habet, non est tantum metaphorica aut apparens, sed vera et physica, quia est per veram unionem et realem unius ad aliud, et ideo tale compositum vere consurgit per realem causalitatem componentium, tum inter se, tum respectu compositi. Acervus autem lapidum ita est unum per accidens, ut non habeat veram et physicam unitatem, sed solum metaphoricam vel apparentem (ut sic dicam); et ideo, sicut non consurgit ex vera unione partium

componentium, ita non oportet ut vera causalitas materialis ibi intercedat, sed tantum secundum proportionem, quatenus in situ et ordine una pars jungitur alteri. In compositione autem artificiali solet intercedere quaedam major conjunctio et subordinatio partium, non tamen vera et physica unio, atque ita neque vera causalitas materialis; quod intelligitur comparando partes integrantes artificium inter se, nam si comparetur totum artificium ad propriam formam artificialem, quæ est figura, respectu illius est magis propria causalitas materialis, quatenus figura comparatur ad suum subjectum tanquam verum accidens illi realiter unitum.

Accidens in abstracto educitur et sustentatur a materia.

8. *Discrimen inter accidentia quoad fieri.* — Dico tertio: accidens quoad suam entitatem accidentalem præcise et abstracte sumptam, habet materialem causam, non ex qua componatur, sed a qua sustentetur in suo esse; unde illa non tantum est materialis causa accidentis quoad unionem, sed etiam quoad entitatem ejus, quam in suo genere causat, mediante unione; neque etiam est causa solum in facto esse, sed etiam in fieri. Tota hæc assertio sequitur ex præcedentibus a sufficiente divisione, nam ex prima assertionem constat accidentia indigere causa materiali ob diminutam entitatem quam habent; et in secunda probatum est entitatem accidentalem non indigere hac causa, ut ex ea intrinsece componatur; ergo ut ab ea sustentetur. Imo etiam qui fingunt causam materialem intrinsece componentem accidentia, non excludunt causam materialem sustentantem totum ipsum accidens compositum ex intrinseca materia et forma; quod est novum argumentum, falso confingi illam intrinsecam compositionem accidentis ex materia et forma. Rursus ex eadem diminuta et imperfecta entitate accidentis constat pendere a sua causa materiali, non solum in unione, sed in entitate sua, quia in se subsistere nullo modo potest naturaliter. Item, quia non minus pendet accidens a sua causa materiali, quam forma substantialis materialis a materia; sed hæc pendet non tantum in unione, sed etiam in entitate; ergo. Denique hinc etiam concluditur pendere non tantum in facto esse, sed etiam in fieri, tum quia fieri est proportionatum ipsi esse; tum etiam quia actio, per quam accidens naturaliter fit, est etiam quod-

dam accidens pendens necessario a subjecto in quo vel ex quo fit. Est tamen hoc cum proportionem intelligendum, nam quædam accidentia fiunt per propriam actionem, alia vero solum per resultantiam, vel consecutionem ad effectum aliarum rerum; unumquodque ergo accidens, eo modo quo fit, pendet ab aliquo subjecto in fieri, atque ita habet materialem causam suæ effectum eo modo quo naturaliter fieri potest. Quid autem sit hæc causalitas, non oportet iterum declarare; nam eadem omnino est quæ in substantiali causalitate, servata proportionem.

9. *Qualiter materialis causa de substantiali et accidentali dicatur.* — Quærens vero aliquis potest an materialis causa univoce dicatur de illa quæ est substantiæ, et de causa materiali accidentis. Et ratio dubii esse potest, quia causa materialis accidentis in se, vel est perfectior, vel est æque perfecta, causa materiali substantiæ, nam vel est integra substantia, vel forma, vel ad minimum ipsa materia; ergo etiam in ratione causæ materialis est vel perfectior, vel saltem æque perfecta, quia in hac causalitate causa præbet seipsam et suum esse; ergo si in se est æque perfecta, etiam erit in ratione causæ. In contrarium vero est, quia esse, quod resultat ex hac causalitate, non est esse simpliciter, sed secundum quid, nimirum esse accidentale. Item productio vel generatio accidentis, solum est productio et generatio secundum quid. Unio item formæ accidentalis cum subjecto est tantum secundum quid, utpote accidentalis; sed actualis causalitas materialis consistit in ipsa actuali unione, vel unionem, quatenus a subjecto pendet; ergo causalitas hæc respectu accidentis est tantum secundum quid. Atque ita dicendum est, causam materialem formaliter in ratione causæ analogice de his causis dici, et principaliter de causa substantiæ; materialiter vero rem, quæ causat accidentia, posse esse vel æque, vel magis perfectam. Id vero non satis est ut in ratione causæ sit perfectior, etiamsi per seipsam intret compositionem motius compositi accidentalis, quia non est inde ratio causæ sumenda, sed ex actuali causalitate quam exhibet, et ex formali esse quod inde consurgit.

SECTIO II.

An substantia ut sic esse possit immediata causa materialis accidentium.

1. De hac causalitate formaliter sumpta, nihil aliud nobis dicendum superest; de

fundamento vero talis causalitatis, et de potentia per quam causat, nonnulla dicere necesse est. Cum enim materialis causalitas consistat in receptione, duo ex parte causæ requiruntur; scilicet res quæ recipit, et potentia per quam recipit, quæ possunt vel re, vel ratione distingui. Supponimus autem, ut per se notum ex dictis, substantiam esse quasi primum fundamentum, vel primam rem quæ causat materialiter accidentia, quia totus ordo accidentium imperfectus est, et insufficiens ut in se subsistat; et ideo primum fundamentum, in quo accidentia nitantur, non potest esse aliquod accidens, sed debet esse substantia. Inquirimus ergo per quam potentiam substantia causet materialiter accidentia, an per potentiam accidentalem realiter, aut ex natura rei distinctam ab ipsa, an vero per seipsam, seu per potentiam ratione tantum distinctam.

Tractatur prior opinio.

2. Quidam enim auctores sentiunt nullum accidens recipi in substantia, nisi media potentia accidentali pertinente ad idem prædicamentum. Ita sentiunt Soncinas, 12 Metaph., q. 26, et Javel., q. 8, qui dicunt esse in substantia potentiam receptivam quantitatis, quæ reducitur ad prædicamentum quantitatis, et aliam receptivam qualitatis, ad prædicamentum qualitatis pertinentem, vel potius in superficie ipsa ait Soncinas esse aliquid potentiale de genere coloris ad recipiendum colorem, quidquid illud sit (inquit), puta diaphaneitas, vel aliquid hujusmodi. Fundamentum eorum est dictum quoddam Aristotelis, 12 Metaphys., text. 26, *eadem esse principia omnium generum*. Quod Commentator exponit de identitate secundum analogiam, nam quælibet res alicujus prædicamenti habet illa tria principia, materiam, formam et privationem; non tamen in omnibus prædicamentis sunt eadem, sed proportionalia. Hinc ergo colligunt, quod sicut in unoquoque prædicamento est propria forma et propria privatio, sic etiam sit propria potentia, constituens proximum materiale principium illius generis. Unde recte concluditur, substantiam ut sic non posse esse principium proximum materiale alicujus accidentis.

3. Atque hinc sumptum est illud axioma: *Potentia et actus sunt in eodem genere*, quod a multis, ut primum in metaphysica principium, recipitur, ob dictum testimonium Aristotelis, cui addunt aliud Commentatoris, 3 Physic., comm 9., *potentiam ad unumquod-*

que prædicamentum esse in illo genere prædicamenti, in quo est actus; et 1 de Anim., com. 6, *potentiam et actum esse differentias, quæ contingunt omnibus prædicamentis*, et loquitur de potentia receptiva, nam tractat de anima quatenus est actus, et de potentia quæ illi respondet. Eodem principio utitur D. Thomas sæpe, signatim 1 p., q. 77, art. 1, ubi inquit: *Cum potentia et actus dividant ens, et quodlibet genus entis, oportet quod ad idem genus referantur potentia et actus; et ideo si actus non est in genere substantiæ, potentia, quæ dicitur ad illum actum, non potest esse in genere substantiæ*. In quibus verbis et principium illud, et conclusio intenta, et ratio conclusionis contineri videntur. Est autem ratio, quia potentia specificantur per actus; ergo potentia ad recipiendam formam accidentalem sumit speciem suam ab actu, ad quem ordinatur; ergo illa potentia non potest esse substantia. Simili enim ratione probavimus supra, potentiam materiæ non esse accidens, sed substantiam; et proportionali discursu concludi potest, potentiam ad recipiendam qualitatem esse in genere qualitatis. Ex qua ratione aliqui extendunt illud principium ad potentiam activam et receptivam; unde generatim inferunt, potentiam ad actum accidentalem esse accidens, et referri ad idem genus.

Substantia seipsa immediata causa materialis accidentium.

4. Hæc vero sententia, quantum ad rem præsentem attinet, defendi non potest, nisi fortasse in sensu verborum æquivocatio sit. Dico ergo, substantiam per seipsam absque additione alicujus rei realiter distinctæ, vel alicujus modi ex natura rei diversi, posse esse causam materialem immediate in se recipientem aliquod accidens. Probatur prior pars, quia si substantia recipit quantitatem, verbi gratia, mediante aliqua re distincta, quæ sit potentia ad recipiendam quantitatem, interrogo an illa res sit substantia vel accidens. Substantia esse non potest, tum quia alias non esse res ultra totam substantiam rei; tum etiam quia jam poneretur substantia per seipsam receptiva accidentis. Si est accidens, ergo est in aliquo subjecto proximo; quæro ergo an illud sit potentia accidentalis realiter distincta, vel ipsamet substantia; si hoc posterius dicatur, habemus intentum. Si vero dicatur prius, de illo accidente iterum redibit quæstio, et ita in infinitum procedemus, nisi

in ipsa substantia tandem sistamus. Et ita est revera necessarium, nam, licet substantia possit uniri alicui accidenti, medio alio, ut postea dicemus, tamen comparando substantiam ad totam collectionem accidentium, non potest illi uniri, media aliqua re quæ non sit aut substantia, aut accidens; ergo necesse est ut aliqua substantia et aliquod accidens immediate uniantur, id est, nulla mediante re distincta ab extremis. Ratio denique a priori ex eo sumi potest, quod accidens adjicitur substantiæ creatæ ad perficiendam illam, et supplendum id quod talis substantia per seipsam habere non potest; ergo necesse est ut in entitate talis substantiæ intime includatur capacitas ad recipienda accidentia; ergo hæc capacitas substantiæ, quæ est receptiva accidentium, ut sic, non potest esse res distincta ab ipsa substantia; unde quoad hanc partem conclusio posita evidens videtur.

5. In altera vero parte, de modo ex natura rei distincto, imprimis non agimus de modo unionis actuali, de quo supra dictum est, sed de modo (ut ita dicam) potenti, seu de potentia aliqua ex natura rei distincta a substantia, tanquam modo, et non tanquam re omnino diversa. Et sic applicari fere potest discursus factus; nam etiam illa potentia modaliter distincta erit verum accidens, nam si esset substantia, falso diceretur distincta ex natura rei a tota rei substantia; ergo per seipsam inest suo modo substantiæ, et ab ea pendet in genere causæ materialis; ergo ab illa recipitur immediate per propriam entitatem substantialem. Deinde ficta est in præsentia hæc distinctio ex natura rei, seclusa distinctione reali, nam hæc capacitas recipiendi primum accidens (ut sic dicam) ita est intima substantiæ creatæ, ut inseparabilis ab illa sit, etiam per potentiam absolutam Dei; nam, hoc ipso quod substantia Angeli, verbi gratia, talis est essentialiter, per seipsam capax est intellectivæ potentiæ; et quamvis demus posse Deum separare intellectum Angeli a substantia ejus, necessario intelligimus semper manere illam substantiam capace intellectus, et quantumvis nudam Deus conservet illam substantiam, impossibile est quin maneat capax suæ naturalis facultatis intellectivæ; et eodem modo intelligimus comparari substantiam compositam ex materia et forma ad quantitatem, nam per seipsam est capax ejus, nec potest hac capacitate privari, etiamsi a tali substantia separetur omnis res aut modus

qui ab illa separabilis est; ergo falso confingitur distinctio ex natura rei inter talem capacitatem et substantiam.

6. *Cajetanus restringit nostræ oppositam sententiam. — Improbatur Cajetani limitatio.* — Unde Cajetanus, 1 part., q. 54, art. 3, cum ex parte adhæreat priori sententiæ citatæ, eam limitat ad ea accidentia, quæ media aliqua actione et passione acquiruntur; nam ea, quæ sunt congenita substantiæ, non indigent potentia media, sed substantia ipsa per seipsam est capax illorum; atque hoc modo evitat processum in infinitum. Ratio autem hujus distinctionis et limitationis, quæ ex eo colligitur in eadem 1 part., quæst. 77, art. 1, est, quia potentia congenita substantiæ est essentialiter potentia, ad hoc principaliter ordinata ut actum recipiat; quod vero sit actus substantiæ, solum habet ex communi ratione accidentis; et ideo non requirit aliam potentiam qua mediante inhæreat substantiæ; alia vero accidentia primo ac per se sunt actus, et ideo proprias requirunt potentias, quibus mediantibus inhæreant substantiæ. Verumtamen ex hac doctrina imprimis colligo, ex vi causalitatis materialis accidentis, ut sic, per se non requiri potentiam mediam, sed substantiam per seipsam esse sufficientem ad hanc causalitatem. Hoc patet, quia ad recipienda illa accidentia, quæ sunt essentialiter potentiæ receptivæ, non requiritur alia potentia; quia hæc potentiæ non actuant substantiam secundum aliquam specialem rationem actus, sed ob communem rationem accidentis; ergo ex vi causalitatis accidentis, ut sic non requiritur talis potentia, sed si in aliquibus requiritur, erit propter aliquas speciales rationes. Deinde falso hoc limitatur ad ea accidentia quæ per se primo instituta sunt, ut sint potentiæ receptivæ; nam quantitas non requirit in substantia potentiam mediam, per quam recipiatur, ut probatum est, quia substantia per seipsam est capax quantitatis, et superfluum est ac plane absurdum aliam fingere potentiam mediam, ex natura rei distinctam, et tamen quantitas non est per se primo instituta, ut potentia receptiva, ut ipsi etiam fatentur, alias quantitas essentialiter esset qualitas. Unde quantitas per se primo instituta est ad extendendas partes substantiæ, ita ut naturaliter non possint sese loco penetrare. Inde vero consequenter habet, ut sit medium ad recipienda quædam alia accidentia; ergo non solum illa accidentia, quæ sunt per se primo instituta ut sint potentiæ

receptivæ, sed etiam alia, quæ ob quancunque rationem habent immediatam habitudinem ad substantiam, non requirunt potentiam mediam, ut ab ea recipiantur, seu materialiter causentur.

7. Imo vero addo, nullam fortasse reperiri potentiam accidentalem pure receptivam re ipsa distinctam a substantia, ut potest breviter inductione ostendi. Nam in substantiis corporeis inanimatis nulla est potentia receptiva accidentium præter quantitatem, ut partim ostensum est, partim ex sequentibus magis constabit; quantitas autem, ut dixi, non est per se primo potentia receptiva, sed est forma dans substantiæ materiali hanc corpoream molem et extensionem, ratione cujus apta est locum occupare. In rebus autem viventibus ut sic, non agnoscimus potentias aliquas pure passivas, nam omnes, quæ conveniunt viventibus ut viventia sunt, sunt aliquo modo activæ; quod etiam in substantiis angelicis considerare licet; ergo præcise ob recipienda accidentia, non oportet fingere in substantia potentias distinctas, nisi aliunde necessitas oriatur.

8. Ex quo ulterius concluditur, illam limitationem seu distinctionem de accidentibus congenitis, seu transmutabilibus, non esse formalem, neque in universum veram. Primum patet, quia si substantia per seipsam potest esse capax accidentis ut sic, etiam poterit esse capax mutationis ad tale accidens, si fortasse illud separabile sit. Quod si sit inseparabile, illud est per accidens, et materiale quid respectu causalitatis substantiæ. Secundum patet, quia quantitas, juxta communem sententiam, est accidens, quod transmutatur, et per proprium motum acquiritur; et nihilominus non requirit in substantia potentiam ab illa distinctam. Item, præsentia localis seu Ubi est modus accidentalis, qui interdum afficit immediate ipsam substantiam, ut clarius patet in substantia spirituali, et est suo modo verum in materiali, ut infra suo loco dicemus; et tamen illud accidens potest per propriam mutationem acquiri et perdi. Item, si verum est relationem similitudinis vel identitatis specificæ esse aliquid ex natura rei distinctum a subjecto et fundamento, tale accidens non requirit in substantia specialem potentiam, et tamen non est congenitum, sed amitti potest, vel de novo resultare. Restat ergo ut absolute dicamus, ad causalitatem materialem substantiæ circa accidens, sive in ea sit per modum potentiæ passivæ, aut ac-

tivæ, sive per modum simplicis formæ vel dispositionis, seu quantitatis, aut alterius modi accidentis, sive congeniti, sive adventitii, per se, et ex vi harum generalium rationum præcise sumptarum, non esse necessariam ex parte substantiæ specialem potentiam ex natura rei ab illa distinctam.

Improbatur prior sententia.

9. *Inductio probans non correspondere cuius actui potentiam ejusdem categoriæ.* — Atque hinc infero, accidens non semper requirere in substantia potentiam receptivam proprie pertinentem ad suum prædicamentum, imo raro id accidere, nisi in aliquibus accidentibus propter peculiare rationes. Hoc plane inferitur ex præcedenti assertionem. Et declaratur amplius inductione, nam in substantia spirituali tantum sunt accidentia pertinentia ad intellectum et voluntatem, et quæ locum respiciunt. Loquor naturaliter, ut omittam ea quæ per divinam gratiam seu virtutem fieri possunt. Quanquam, si aliquod donum gratiæ potest poni in substantia spirituali, quod non sit in intellectu nec in voluntate, ut revera potest, illud non supponit in substantia potentiam ejusdem generis, nam illud donum est qualitas; capacitas autem obedientialis non est qualitas, sed ipsamet substantia animæ, ut ex Theologia constat. Accidentia ergo, quæ pertinent ad motum, vel præsentiam localem, non supponunt in substantia potentiam pertinentem ad prædicamentum Ubi, vel actionis, aut passionis; qualiter enim concipi, aut quo fundamento fingi potest talis potentia? cum ratio potentiæ, si propria sit, pertineat ad qualitatem; si vero sumatur late, sit quasi transcendens, et ratio quædam intime inclusa in variis rebus diversorum prædicamentorum, et ita fit in proposito, nam substantia spiritualis per seipsam est capax talis præsentia. Intellectus autem et voluntas absque ulla dubitatione non supponunt in substantia potentiam aliam de genere qualitatis, ut probatum est. Actus vero harum potentiarum insunt substantiæ mediis ipsis potentiis, quamvis de modo sit controversia infra tractanda, sect. 4; tamen id provenit ex propria ratione inventa in talibus actibus, ut ibidem dicemus. Et adhuc est sub judice lis, an tales actus sint ejusdem prædicamenti cum ipsis potentiis; aliqui enim eos collocant tantum in genere actionis. Et licet verum sit esse qualitates, et supponere potentiam, quæ